

کرامت مقام مادر

تهیه و تنظیم: لعلامجد جبل

مدیریت مرکز مشاوره مبتنی بر سبک زندگی اسلامی ایرانی ارومیه ۱۴۰۴

مادران، ستون‌های اصلی بنیان خانواده‌اند. آنان در سخت‌ترین شرایط، لبخند بر لب دارند و در زمانی که دیگران ناامیدند، امید را در دل‌ها می‌نشانند. مادر، نخستین آموزگار بشر است و در دامن او، نخستین مفاهیم اخلاق، عشق، احترام، صبر، صداقت و مهربانی در جان کودک نهادینه می‌شود. مادر همان کسی است که از جان خود می‌گذرد تا جان دیگری را حفظ کند، بدون آنکه چشم‌داشتی داشته باشد.

مادر تنها یک عنوان خانوادگی نیست، بلکه جایگاهی مقدس در ساختار روانی، اجتماعی، فرهنگی و معنوی بشر دارد. او نقطه آغاز حیات و سرچشمه عشق و آرامش است. حضور مادر در زندگی، نه تنها به کودک بلکه به تمام اعضای خانواده آرامش می‌بخشد و توازن روانی ایجاد می‌کند.

هر تمدن و تاریخی، فرهنگ و جامعه‌ای که خواهان پایداری و شکوفایی است، باید مقام مادر را ارج نهد و او را حمایت کند. مقاله راجع به مادر تلاشی است برای شناخت بیشتر و عمیق‌تر جایگاه مادر، تأثیر بی‌بدیل او در شکل‌گیری شخصیت انسانی و اجتماعی فرزندان و همچنین نقش کلیدی او در ساختن آینده‌ای روشن برای جامعه.

مقام مادران

در فرهنگ همه ملل و مذاهب، مادر مقامی ویژه دارد. او نخستین مربی، نخستین عاشق و نخستین کسی است که در زندگی هر انسانی نقش می‌پذیرد. از لحظه تولد تا واپسین دم حیات، پیوندی عمیق و عاطفی میان انسان و مادرش وجود دارد که هیچ عامل بیرونی قادر به گسستن آن نیست.

این پیوند، نه تنها احساسی بلکه سازنده و تربیتی نیز هست؛ چراکه اولین اثرپذیری‌های روانی و اجتماعی انسان، از وجود و رفتار مادر آغاز می‌شود. در طول تاریخ، مادران نقش‌های متفاوتی را بر عهده گرفته‌اند: از پرورش‌دهندگان نسل‌های آینده گرفته تا مشاورانی دانا، همراهانی همدل و الهام‌بخشانی بزرگ در عرصه‌های فرهنگ، سیاست، علم و هنر.

بدون تردید، شخصیت انسان تا حد زیادی در دامن مادر شکل می‌گیرد؛ مادری که به جای خودخواهی، ایثار را می‌گزیند و به جای رنجاندن، آغوشی از آرامش می‌گشاید. در دنیای مدرن امروز، گرچه ابزارهای جدیدی برای تعلیم و تربیت فراهم آمده‌اند، اما هیچ‌کدام جایگزین تربیت عاطفی، معنوی و فرهنگی مادری آگاه و مهربان نمی‌شود. مادر، نه تنها وظیفه تغذیه جسمانی کودک را دارد، بلکه پرورش فکری، معنوی و اجتماعی او را نیز بر عهده می‌گیرد.

خانواده، نخستین نهاد اجتماعی است و مادر، قلب تپنده این نهاد محسوب می‌شود. مقاله در مورد مادر تلاش دارد تا با نگاهی گسترده و عمیق، به بررسی نقش و ارزش مادر در زندگی افراد و جامعه بپردازد.

از منظرهای دینی، فرهنگی، روان‌شناختی و اجتماعی به تحلیل جایگاه مادر در خانواده و جامعه خواهیم پرداخت و با بررسی مسئولیت‌های او، به شناخت بهتر ابعاد گوناگون این

نقش بی‌بدیل دست خواهیم یافت. بی‌گمان، پاسداشت مقام مادر و ارتقای شرایط زندگی او، یکی از مهم‌ترین گام‌ها برای ساختن جامعه‌ای پویا، عاطفی و متعادل است.

ارزش و اهمیت مادر و مادری در اسلام و ادیان مختلف

مادر در دیدگاه اسلام و سایر ادیان از جایگاهی بسیار والا برخوردار است. در اسلام، مادر به عنوان نماد فداکاری و ایثار شناخته می‌شود و قرآن و احادیث پیامبر اسلام (ص) به شدت بر احترام و محبت به مادر تأکید دارند. در مسیحیت، حضرت مریم به عنوان الگوی ایمان و پاکدامنی مورد احترام است و مادران نقش بنیادین در تربیت دینی و اخلاقی فرزندان دارند.

در یهودیت نیز مادران به عنوان نگهبانان هویت دینی و فرهنگی یهودی شناخته می‌شوند و احترام به آن‌ها در تربیت نسل‌های آینده ضروری است. در تمامی این ادیان، مادر به عنوان محور خانواده و جامعه و نماد عشق و محبت بی‌پایان معرفی می‌شود.

جایگاه و ارزش مادر در اسلام

در اسلام، مادر جایگاه بسیار والایی دارد و در بسیاری از آموزه‌های قرآن و حدیث به مقام و ارزش مادران تأکید شده است. احترام به مادر و قدردانی از فداکاری‌ها و ایثارهای او یکی از اصول اساسی در تربیت اسلامی است. در این بخش از مقاله در مورد مادر به بررسی جایگاه و ارزش مادر در اسلام می‌پردازیم:

۱- احترام و عظمت مادر در قرآن: قرآن کریم در بسیاری از آیات خود به مادران اشاره کرده و مقام آن‌ها را بسیار بلند دانسته است. یکی از مشهورترین آیات در این زمینه، آیه ۱۵ سوره لقمان است.

“وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَىٰ وَهْنٍ وَفِصَالَهُ فِي غَامٍ ۚ إِنَّ أَشْكُرَ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَيَّ الْمَصِيرُ ۚ وَبِهِ تَوْصِيَهُ كَرَدِيمٍ كِه بِه وَالدِينِ خُود نِيكِي كُند، مَادِرْشِ اُو رَا بِا سَخْتِي‌هَای زِيَادِي بَارْدَار شُد وَ شِير دَادَن اُو دَر دُو سَال اِسْت. پَس اَز مَن وَ وَالدِينَتِ شُكْرگَزَار بَاش، كِه بَا زگُشت هَمِه بِه سُوِي مَن اِسْت.”

در این آیه، مادر به عنوان شخصی که بیشترین فداکاری‌ها را در دوران بارداری و شیردهی متحمل می‌شود، معرفی شده است. این آیه به وضوح نشان می‌دهد که در اسلام، مقام مادر بسیار بالا است و نسبت به او احترام ویژه‌ای وجود دارد.

۲- تأکید بر محبت و احترام به مادر: در قرآن و احادیث پیامبر اسلام (ص)، محبت و احترام به مادر به شدت تأکید شده است. در یکی از احادیث معروف پیامبر اسلام آمده است: “الْجَنَّةُ تَحْتَ أَقْدَامِ الْأُمَّهَاتِ” (بهشت زیر پای مادران است). این حدیث تأکید می‌کند که مقام مادر در اسلام به حدی بالا است که در واقع بهشت در زیر پای او قرار دارد. این گفته نشان‌دهنده‌ی ارزش و اهمیتی است که اسلام برای مادر قائل است.

۳- فداکاری‌های مادر: مادر در اسلام به عنوان شخصی فداکار و ایثارگر شناخته می‌شود. در بسیاری از موارد، مادران در اسلام به عنوان اولین معلمان و مربیان فرزندان شناخته می‌شوند که در طول سال‌های اولیه زندگی کودک، او را در مسیر دین، اخلاق و تربیت مناسب هدایت می‌کنند. فداکاری‌های مادران در دوران بارداری، زایمان و شیر دادن، در اسلام بسیار محترم و باارزش است.

۴- حق مادر در مقابل پدر: اسلام در احترام و نیکی به والدین تأکید فراوانی کرده است، ولی در مورد حق مادر نیز به طور ویژه‌ای اشاره شده است. در یک حدیث از پیامبر اسلام آمده است: مردی به پیامبر (ص) گفت: ای رسول خدا، می‌خواهم برای شما جهاد کنم. پیامبر پرسید: آیا مادر تو زنده است؟ او گفت: بله. پیامبر فرمود: پس به خدمت مادر خود بپرداز که جهاد با او است.

در این حدیث، پیامبر اسلام نشان می‌دهد که خدمت به مادر از بسیاری از اعمال بزرگ‌تر همچون جهاد نیز ارزشمندتر است. حتی اگر فرد بخواهد در میدان جنگ شرکت کند، در صورتی که مادرش زنده باشد، خدمت به او بر هر کار دیگری مقدم است.

۵- حقیقت عشق و محبت به مادر در اسلام: در اسلام، محبت به مادر فقط به معنای احساس عاطفی نیست، بلکه این محبت باید با عمل نیز همراه باشد. کمک به مادر در امور خانه، احترام به نظر و مشورت‌های او و توجه به نیازهای او، از جمله وظایف فرزند نسبت به مادر است. این موارد به عنوان عبادت و اجر بزرگ در نزد خداوند شناخته می‌شود.

۶- مقام مادر در حدیث امام علی (ع): امام علی (ع) در سخنانی زیبا در مورد مادر می‌فرمایند: مادر در دستان تو است که به تو زندگی می‌دهد. او با دستان خود تو را پرورش می‌دهد و با قلب خود تو را دوست دارد. این سخن امام علی (ع) تأکید می‌کند که مادر در اسلام نه تنها در فیزیک بلکه در روح و روان فرزند نیز نقش بزرگی دارد.

۷- عشق بی‌پایان مادر به فرزند: در اسلام، مادر به‌عنوان شخصی که با عشق و علاقه بی‌پایان به فرزند خود خدمت می‌کند، شناخته می‌شود. این عشق و علاقه نه تنها در دوران کودکی بلکه در بزرگسالی نیز باید مورد احترام و قدردانی قرار گیرد.

موقعیت و احترام مادر در مسیحیت

این ارزش نه تنها به دلیل نقش مادران در پرورش نسل‌ها، بلکه به خاطر ویژگی‌هایی چون فداکاری، عشق بی‌پایان و تعهد آن‌ها به خانواده است.

حضرت مریم (ع)، مادر حضرت عیسی (علیه السلام)، به عنوان نماد ایمان، پاکدامنی و تسلیم در اراده خداوند در مسیحیت بسیار محترم است و در بسیاری از مذاهب مسیحی به ویژه در کاتولیک ها و ارتدوکس ها، او را مادر معنوی و مادر کلیسا می دانند. مادر در مسیحیت نه تنها به عنوان نهاد پرورش دهنده و مربی روحانی شناخته می شود، بلکه ویژگی های او همچون صبر، فداکاری و عشق به خانواده نیز ستوده می شود.

آموزه های عیسی مسیح (علیه السلام) نیز تأکید دارند که احترام به مادر، یکی از اصول اخلاقی مهم است و باید در کنار احترام به خداوند و پدر، به مادران نیز عشق و احترام فراوانی نشان داده شود. در نهایت، در بسیاری از سنت ها و جشن های مسیحی مانند “روز مادر”، فرصت هایی برای قدردانی از زحمات مادران فراهم می شود.

است که در آن، مادر نه تنها ارزش های اخلاقی را به فرزند خود می آموزد، بلکه مهارت های اجتماعی، عاطفی و حتی فکری او را نیز پرورش می دهد.

در واقع، رفتار مادر، زبان بدن، سخنان و حتی واکنش های عاطفی او، همگی در تربیت و شکل دهی رفتار کودک مؤثر هستند. به ویژه در سنین اولیه زندگی، هنگامی که کودکان دنیای پیرامون خود را تنها از طریق تجربیات حسی و عاطفی درک می کنند، حضور مادر در قالب یک مربی و دلسوز، نقش محوری در توسعه اجتماعی و شناختی آنها دارد.

مادر با محبت‌های بی‌پایان خود و درک عاطفی عمیق، به کودک امنیت و ثبات روحی می‌دهد که برای رشد اجتماعی و روانی او ضروری است. در این میان، مادر نه تنها مسئولیت تربیت اخلاقی کودک را بر عهده دارد، بلکه در مسیر آموختن مهارت‌های زندگی و حتی تصمیم‌گیری‌های منطقی، نقش بسیار مهمی ایفا می‌کند مادران از حمایت‌های لازم برخوردار هستند، جامعه‌ای سالم و پایدار خواهد بود.

جایگاه مادر در ادبیات و هنر

در مورد مادر به بررسی مقام و رتبه مادران در حوزه ادبیات و هنر پرداخته‌ایم. مادران در ادبیات و فرهنگ و هنر هر جامعه‌ای نقش بسزایی دارند. از داستان‌ها و اشعار قدیمی گرفته تا آثار هنری معاصر، مادر همیشه نماد ایثار، فداکاری و بی‌نهایت عشق است.

بسیاری از نویسندگان و شاعران در آثار خود، مادر را به‌عنوان یک شخصیت محوری معرفی کرده‌اند که با فداکاری‌های خود، زندگی را به معنای واقعی زیبا و ارزشمند می‌سازد. در سینما و تئاتر نیز، بسیاری از فیلم‌ها و نمایش‌ها به موضوع مادر و نقش‌های مختلف او پرداخته‌اند. این آثار معمولاً به دنبال نشان دادن ابعاد مختلف مادر بودن و چالش‌های آن هستند، به‌ویژه در جوامع مدرن که مادران باید نقش‌های مختلفی را به‌طور همزمان ایفا کنند.

پس از ظهور اسلام، آیات مختلفی در قرآن کریم، درباره‌ی اهمیت و پروردگارت فرمان داده: جز او را نپرستید؛ و به پدر و مادر نیکی کنید هرگاه یکی از آن دو: «احترام به والدین و به ویژه مادر نازل شده‌است» یا هر دو، نزد تو به سن پیری رسند،

ضرورت حمایت از مادران (اقتصادی، روانی، قانونی)

حمایت از مادران در ابعاد مختلف اقتصادی، روانی و قانونی ضروری است. مادران نیاز دارند که در شرایط مختلف، حمایت‌های لازم را دریافت کنند تا بتوانند نقش‌های خود را به خوبی ایفا کنند. این حمایت‌ها باید شامل دسترسی به خدمات بهداشتی، تسهیلات در محل کار و امکان استفاده از خدمات روان‌شناسی و مشاوره‌ای باشد.

از سوی دیگر، حمایت‌های قانونی از مادران نیز باید تقویت شود. قوانین باید به گونه‌ای تدوین شوند که شرایط کار مادران شاغل را تسهیل کنند و از حقوق آن‌ها در دوران بارداری و پس از آن حمایت نمایند.

نتیجه‌گیری و جمع‌بندی

در نهایت، باید گفت که مادران در هر زمان و مکان، نقشی اساسی در شکل‌دهی به انسان‌ها و جوامع ایفا می‌کنند. از تربیت فرزند گرفته تا مسئولیت‌های اجتماعی، مادران با ایثار، محبت و فداکاری‌های خود، دنیای اطراف را می‌سازند.

احترام به مادر و پاسداشت حقوق او نه تنها وظیفه‌ای انسانی است، بلکه برای پیشرفت و شکوفایی هر جامعه‌ای ضروری است. بنابراین، تمامی جوامع باید در جهت ارتقای شرایط زندگی مادران و حمایت از آن‌ها گام بردارند.

مادران باید در برابر فشارهای اقتصادی و اجتماعی حمایت شوند تا بتوانند بهترین نقش خود را در زندگی خانواده و جامعه ایفا کنند.

منابع:

۱. القرآن الکریم
۲. زن در قرآن/هاله حسینی اکبر نژاد، زهرا شوشتری/نشر معارف، ۱۳۹۴
۳. کتاب پرسشهای جوانان، پاسخ های مفید کتاب مقدس انجمن دانشجویان بین المللی لندن

کرامت مقام مادر

مدیریت مرکز مشاوره مبتنی بر سبک زندگی اسلامی ایرانی ارومیه

سال ۱۴۰۴